

ШКОЛСКИ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по три броя.
Цена му е на год. 3 ф. на по год. 1 ф. 50 н.

Брой 27. У Новоме Саду, 30. Септембра 1862. **Год. V.**

О начину учения питаюћемъ.

(Едно питањъ за учителя.)

Кодъ начина учения показуюћегъ, исто тако и кодъ онога напредъ говорећегъ а тако и кодъ приповедаюћегъ учитель е кои дае, а деца само примаю; али кодъ начина учения питаюћегъ мора се из деце саме извући оно, шта ће да науче; мораю деца сама подъ руководствомъ учителя науку тражећи наћи, и зато е овај начин учения најважнии, онъ изображава децу више, него икои други.

При овомъ учения начину има три врете случава, на кое учитель пазити мора и по томе питаня устроити.

Еданъ е случай, где е предметъ науке ствар која, ил изречение кое, и питаня имаю децу навести, да сама изъ тогъ предложеногъ предмета науку нађу у извуку. Овде е задаћа питањма пажљивостъ дечию на предметъ самъ обратити. Наука, која се има извући, та се у предмету садрижи, само што дечије око и умъ неуму да е виде и да нађу, пакъ учитель мора питањма припомоћи, и тимъ као очи и умъ деци отворити, да виде и нађу.

Други е случай, где се има изъ деце наука извући она, кою су одире већ усвоила. Овде се питаня управляю на дечию паметь и сећањъ, и само дете сећаю, буде и освешкую о његовомъ већ усвоеномъ знању, да га се сети и у овомъ специалномъ случаю асни; и почемъ се овде нема као у предпоменутомъ случаю пазити на спољашню видимоу ствар, него на нешто унутрашнѣ и невидимо, то ова питаня траже нешто, што е много теже одъ оногъ.

Трећи е случай, где питаня наводе децу, да упоређуюћи познате ствари и науке из њи нову кою још непознату истину нађу. Ово е најтежи посао. Овде се ните и спољашнѣ и унутрашнѣ пажњѣ и премисляня највише.

За учителя еврло пуждно, да случаевеове добро разликуе, да зна са коимъ кадъ посла има; онда ће умети питаня болъ

устроити, и полагаано са лакши на тежа ступати, а ако е случајно што тешко запитао опетъ полагаано на лакше сићи.

Кодъ овога питаюћега ученија начина најважније е то, да су питанија правилна а на та ће се учитељ научити само прилѣжнимъ упражняванѣмъ, и пажњомъ на добре образце. Овде су најглавнија правила слѣдећа:

1. Свако питањѣ мора бити опредѣљно. Неопредѣљно е питањѣ, кадъ е на нѣга вишестручанъ одговоръ могућанъ. Питањѣ бива неопредѣљно, кадъ е предикат неопредѣљн или врло пространъ. Тако су сви помоћни глаголи. Одъ отихъ се мора учитељ у питањма чувати и њи што више може избегавати. На питањѣ н. п. Каква е кућа? ил: шта има дрво? или; шта можешъ ти? даде се сила различито одговорити: а е' такимъ питањма не само да науци ништа поможено ние, него се јошъ неизвѣстномъ начини.

2. Питањѣ мора што краће бити. Свака сувишна реч децу забунује и часком пажњу на мимогредне ствари окрене. Такове излишне додатке има многи учитељ обичај ил на почетку ил на крај питања приштити, као н. п. „ја ћу садъ да васъ питамъ“ или „кои ми одъ васъ уме то казати“ или „де да видимъ, ко ће ми на то питањѣ најболѣ одговорити умети“ и т. д. Оваки додатци само разговоръ и питања гняве, и само су знакъ, да учитељ свога посла неразумѣ.

3. Питања реч мора оштриим гласоударенѣмъ изказана бити. У свакомъ питању има по една реч, што езгру питања сачинява, и око кое све остале речи само као припомажући поређане стое. Ту реч валя са ячимъ гласоударенѣмъ означити, а где е нуждно јошъ и на сасвимъ друго место у слогу речи ставити. Коя е та реч, на коју гласомъ яче ударити валя, то се дозна изъ тока и реда, у комъ питањѣ едно за другимъ иде. Н. п. реч е о састанку Јосифовомъ са својом браћомъ у Египту, и пита се, шта е тада Јосифъ браћи реко. Кадъ се удари гласом на реч: шта е, ту се пита за садржай говора; кадъ е међутимъ дошо говоръ на заповѣсти, кое е Јосифъ слугама издао и после се опетъ окрене говоръ на оно, шта е браћи реко, онда се удара гласомъ на реч: браћи, а кадъ е међутимъ и речъ прошла, како е Јосифъ браћу обдарио, и пита се, шта е реко, онда удара гласомъ на реч реко.

4. Питањѣ мора само еданъ видъ имати. Невѣшти учитељи имаю обичај одма иза задатог питања нечекајући одговора одма то исто питањѣ другиче обрнути. Запитаю н. п. како изгледа

овај лист? пакъ одма за тимъ: на што е наликъ? имал' јошъ кои листъ такав? Овако нестална питања едно друго забуну, пакъ мора и одговоръ забунѣнъ да изађе, кои се или за прво, за друго ил за треће питањ увати, а понајчешће ни за едно. Такова нестална питања шкоде јошъ и тим, што укваре у деци веру на учителѣво знанѣ и вештину, и науче се неопределѣно одговарати.

5. Питања, на која е одговоръ само „ет“ ил „ние“ валя избегавати колко е више могућно. Такова питања зову се потврђуюћа, и имаю само онде места, где е учителъ радъ, да и деца изреченѣ коѣ, што имъ е казао потврде. У томе е случаю то децомъ речено „ет“ илъ „ние“ не само потврђуюћи израз, него кадкадъ заветъ, да ће га се држати, илъ одреченѣ, да ће га се чувати. У свима осталимъ случаима валя се одъ такови питања чувати, зато, што деца на такова питања обично ништа немисле, него готово безсвестно одговараю. Али има случаева, где се башъ мора тако запитати, ту валя цео одговоръ искати. Ако е н. п. запитано: „Ел' добро враћати зло за зло? нека цео одговоръ изкаже: ние добро враћати зло за зло.

6. Тако мораю деца и на свако друго питањ у подпуним изразима одговарати. Одъ тога несме ова школа ништо одпуштати. Што неки противу тогъ исканя вичу, да се тим наука трговлачи, на то се нетреба ни обазрети. Ова школа нема посла са гомиломъ наука, пакъ да нема кадъ то чинити, и да е приморана вияти, већ има ту задаћу, то мало одабране науке тврдо у децу удубити, а окромъ тогъ има у свима учебнимъ предметима на то пазити, да се говоръ дечии изображава, да се онај неодрешенъ езикъ и онај мртви и неопределѣнъ говоръ њиовъ одрешу, и јасни и снажни начини. Школа ова несме се дакле при одговорима, што их одъ деце иште задовољавати само са поединомъ речи или само е' допунѣнѣмъ којимъ, него мора настојати, да свака мисао, која у одговоръ спада буде и подпуно и са правилнимъ слогомъ речи и правилнимъ гласоударенѣмъ изречена. Деца се науче на ово лакше негъ што човекъ мисли, и чисто се радују, да могу желю учителю испунити, окромъ што се сама у себи радују, да што извршити умеу.

7. Свако питањ, коѣ учителъ у школи дае, задае се увекъ целой класи. Учителъ учи у школи сву децу. Кадъ дакле шта пита, то пита увекъ сву, исто онако, као што и свој деци приповеда, а не едномъ ил другомъ.

8. Које ће одъ деце на питањѣ да одговори, нека се јави дигнућемъ десне руке у висъ. Али то јављањѣ мора ићи мирно, нека нетрза нити њом трепти нека е непружа изнад сви остали нит тегли што већма може; нека неустае с' места; нека невиче ни шапће „ја ћу“ нека едан другог негура. Сваку непристойност и неред, кои би се при томъ дешао, има учитељ без икогъ говора ил укоревања само уговореним знакомъ стишати.

9. Како више ил мањ деце руку дигне, позна учитељ есу л' и колко ихъ е пазило и позна одма, које су му пажљивия и бистрия деца. Где е много дигнути руку, ту ихъ е и много пазило. Што њи више пазе, то е и по учитеља веће задовољство; то му е известанъ знакъ, да неговори у ветаръ, и дае му вољу, да јошъ радије ради, а онда и реч иъгова болъ у детие срце улази. Што учитељ ту најбољу прилику има распознати пажљиву децу одъ непажљиве, и бистрию одъ туплѣ и то е знатанъ добитак; само е тимъ могућно децу поединце право оценити, и по томе се далъ равнати, наваљивати ил попуштати.

10. Ако се ни едно дете нејавља, то е знакъ, или да ни едно пазило ние, или болъ рећи, да их е уморио, и онда их мора с' нова задражити, и то најболъ знакомъ, нипошто укоревањемъ; или е знакъ, да е питањѣ врло тешко, и онда га мора са лакшимъ заменити. Кои е одъ ова оба случая, то ће вешт учитељ одма познати, и само млађи јошъ невешт учитељ може се преварати; зато е за овогъ најболъ да сам у себи прво одговоръ потражи.

11. Иза сваког питања ваља деци помало времена на размисљањѣ дати. При овомъ ученичачину иде се најглавније на то, да се изъ деце мисли извуку, да се деца на размисљањѣ наведу и науче; а онда е сасвимъ неупутно, одма оногъ часа, чимъ е питањѣ изречено одговора тражити. Деца требаю времена мало, не само да одговор смисле, него да га и у правилан изразъ сложе. Кои учитељ непушта деци ни мало времена да размисле, тај неради са свомъ децомъ, него само са оно неколико, која су мислима најитленија; а сва остала заостаю, и заостајући уленѣсе мислити, пакъ се после и неотимљу, и нејављую; а та не само да су за школу и науку изгубљена, него се тимъ одма и слога и единство у школи уквари, окром што су та деца немиромъ јошъ и на досаду и на штету свой осталой. На ово има дакле учитељ већма него на ишто друго пазити.

12. Испитивајући наваљивати и жетити се, то само на часахъ помогне; ко ће, да му деца непрекидно пазе, мора миранъ бити; а у школи, где се више година сваки данъ по више сати непрестано радити има, ту е ово важниа стваръ, него оно начасно напрезанъ. Жешћенъ извуче окромъ тогъ и учителя и децу изъ оне преко нуждне пажнъ и сабрана сви мисли, пакъ се тимъ јошъ већма стваръ и посо уквари. Силомъ изъ деце изтеривати шта, што е баръ за онај махъ немогућно, то е и крайна лудостъ.

13. Увекъ валя најпре питањъ задати, пакъ онда позвати, ко ће одговорити, а нишито и никадъ пре непрозвати. Онда сва деца пазе, кадъ ни едно незна, коє ће одговарати. Кад се пре питања дете прозове, онда само то едно пази, а друга држе, да ихъ се то нетиче, пакъ немаре ни да пазе, него мисле на кошта друго. То nebude, кадъ се најпре питањъ задае, ер свако мисли, да ће башъ нѣга погодити. Испитивањъ деце по реду како у екамияма седе, то е само у онимъ приликама дозвољно, где се што обично повторава. Прозивајући децу чиними се удесниѣ њи именовъ него презименомъ иззивати. То е искрениѣ некуда окромъ што ихъ и кодъ куће отацъ и мати именовзову, пакъ имъ е то и обичниѣ, а у школи заступа учитель оца и матеръ. Ово е истина у школама, где е много деце пак њи више исто име имаю потешко, али се томе са некимъ прида-
тимъ знакомъ лако помогне.

14. Главниѣ науке, што ихъ сва деца добро утубити мораю, нека и сва у хору повторе. Већ то, кадъ учитель знакъ даде, да сва хоромъ шта рекну упадне деци у очи, те већма на то пазе и бољ ушамте, окромъ што тимъ едно другомъ као довикуе, и окромъ што онај яки многостручни гласъ учини, те се деци та наука већма важна види, и тврђе запамти.

15. Кадъ се такимъ разговоромъ до некогъ известногъ одсека дошло, онда валя мало застати, и све главниѣ изнаѣне изразе и правила повторити. Ко е радъ овимъ питајућимъ начиномъ науку кою са известнимъ успехомъ да ради, тай мора и ово чинити. Когодъ има дужи кои путъ да чини, тай мора и на неки известни мести застати, и да види колико е прешао, и да се мало одмори, да съ одморномъ снагомъ далъ наставити и довршити може. Што су деца слабља, то мораю и ови одсеци краћи, мањи бити. Они су на то, да деца оно што су до-
тае сватила већма увате и скопчаю. Тимъ се не само све до-

тис свршено веѣма упамти, него и прегледомъ тога, шта су деца свршила обрадују се и веѣу волю добию, да и остало доврше.

16. Кадъ е тимъ начиномъ стваръ докончана, онда се има јошъ едаредъ цела у свези али само у најглавниимъ точкама повторити. То е увекъ најглавнија штација зато е и најважнија, и штогодъ е о важности они маѣи напоменуто, то важи и о овој јошъ много више. А колико еѣ тимъ радомъ и воля и снага у деци и учителю нарасте, едѣа се веровати може.

17. Неки учитељи имаю обичај на задато питањъ сами половину одговорити, да деца остало допуне. То е најбудаластии посао кои се замислити може; то само невештаци чине, кои и незнаю да е у овомъ поступку главно то децу на размишляњъ наводити, веѣъ држе да е довољно, да што то говоре. У оваким школама науче се деца, све на учителя изчекивати и ослањати се, и место да сама мисле, они погађаю, па на што изађе. У тима ѣешъ школама најлуѣи одговора чути. Одъ учениа деце нема ту ни трага. Кадъ у такоу школу странъ ко уђе и децу шта зашита, а незна како ихъ е учитель одговарати научно. еѣа деца запну, и ни едно ни маѣи. Ту ѣешъ одъ едаредъ видити, да ништа незнаю. И ту е то најгоре, што се у деци она снага делана собомъ сасвимъ забатали.

Исто е тако и онај обичај неѣаљо прѣе гласове од речи деци казати, да остало сама допуне. Са тимъ будаластимъ начиномъ ништа се друго неучини него само то, да деца без икаквогъ размишляниа као блесаста на учительѣѣа уста гледаю и за ѣимъ зяю. Само крайнѣ невежество учителя, кои о задаѣи овога учениа начина башъ ни мрѣе понятија немаю, кадро е било тај нагађаюѣи поступакъ изумети, и само га то у животу и одржава.

Библичне приповѣдѣ

у библичвимъ рѣчма.

51 Елеазаръ, и седамъ макавейскихъ мученика.

(I. Маѣав; 1, и II. Маѣав; 6, 7, и 9.)

Великѣи Александръ македонскѣи сынъ Филипъ побѣе Дарѣя цара перѣйскогъ и мидекогъ, и узвисесе и владаше надъ многимъ земляма и народима, и владоаѣи даѣаху му данаѣъ. И

на самрти сазове свое прве служитель (министре) и раздѣли имъ царство. И царова Александаръ 12 година, па умре. И служители његови владаху свакии на своемъ мѣсту, и после смрти његове, метну они круне на свое главе, и сынови њихови после њи. (У Египту владаше Птоломей, подъ коєга врховномъ властію стаяху Іудеи. Сынъ његовъ Птоломей Филадельфъ позове изъ Іерусалима у Александрию 72 толковника, преведу свето писмо на грчкій ѣзыкъ).

И у те дане њеки безакони сынови изъ Израиля отиду Антиоху Епифану цару сирийскомъ, и оваи имъ даде власть да чине уредбе поганичке. И они сазидаю себи у Іерусалиму училиште по законима странымъ, и одступе одъ светогъ Божиєгъ завѣта. Антиохъ побіе Египтяне, и вражаючи се дође съ многимъ народомъ у Іерусалимъ, и однесе са собомъ изъ цркве Божіє золото и драгоцене ствари, и учини велико убиство, и после две године даде запалити Іерусалимъ. Тада бѣше великій плачь у Израилю, празници се претворише у дане жалости, и туѣнци се настанише у Іерусалиму. — Антиохъ напише свему своему царству, да сви народи оставе свое законе, па да буду едно. И млоги изъ Израиля оставе тада законъ Божіи, и чинише зло на земљи. И кодъ кога се годъ нашла књига завѣта господня, и кои се држали закона господня, тога су по царевой заповѣсти заклали. И млоги одъ людій Израилѣви нехтѣдоше преступити закона господнѣгъ, и избраше пре смртъ, него да се оскрнавѣ недозвольнымъ елима.

У то време Елеазаръ еданъ одъ првихъ књижевника, бѣше мужъ старъ и лѣпъ. Нѣму отворе уста, да га натераю ести свиньско месо, алъ онъ нехтѣде одступити одъ закона. И они, што бѣху нареѣени да люде натерую ести свиньско месо, стари познаници Елеазарови изъ другарске љубави узму га на само и рекну да ќе му они донети меса, кое е њему слободно ести, па нека се претвара, каода еде по заповѣсти царевой одъ његовихъ жертви. Елеазар помисли на важност старости, на добро воспитаніе, кое е њему у дѣтиньству дано, а особито на законъ Божіи, па одговори: Ніе возрасту нашемъ прилично лицемѣрство, да се многи одъ младыхъ людій, мислећи да е деведесетолѣтний Елеазаръ къ иноплеменицима прешао, преваре, и да тако я у старости учинимъ грѣхъ. Ако би се я овыхъ мука едашнихъ и избавіо, алъ одъ руке свемогуѣга ни живъ ни мртавъ избѣћи немогу. Зато мужественно сада расстају се са животомъ, и покажају се достоянъ старости, а младима оставију

добръ примѣръ, да усрдно и юначки умиру за частне и свете законе!“ И ово изговоривши пође на муку. А кадъ се веѣкъ скончати хтѣде одъ удараца, а онъ рекне: „Господу Богу е познато, да самъ се я могао од смрти избавити, па ипак тешке муке тримъ на тѣлу, али страха ради Божиѣга душома сладко све то подносимъ!“ И тако се овај старацъ сконча, не само младићима, него и свакоме одъ народа свога оставивши своју смртъ за образацъ ваљности и за спомен добродѣтели.

А догоди се у то време да седамъ браћа и матери њихова (име јој е было Соломонија), буду ухваћени, и нуђени да еду свињско месо противу правила закона. И мучише ихъ и бише волујским жилама. И први између њи рекне цару: „Мы смо готови пре умрети, него престушити законе Отаца!“ На то се царъ разерди и заповѣди угријати котлове и казане, па онома првомъ, најпре да одсѣку езикъ, руке и ноге, и кожу му огугле. А браћа и матери морадеше то гледати. И тако осакаћенъ, па заповѣсть цареву, преданъ буде први братъ огню. Кад први умре, поведу другога на муку, и мучаху га као и првога. И кадъ бы у последнѣмъ писанце, а онъ рекне цару: „Ты бездѣлниче губишъ насъ изъ овога живота, али ће цар цѣлога свѣта, насъ, кон умиремо за његове законе ускрсити у ускрснуће вѣчнога живота!“ И трећи, кадъ зашпу одъ њега езикъ, а онъ смѣло пружи и руке па рекне: одъ неба самъ езикъ и руке дебио, и ради Божиихъ закона презиремъ ове удове мое, и ухвамамъ се да ћу ихъ опетъ одъ Бога добити!“ И кадъ се овај сконча, тада и четвртога мучаху мучители исто тако, а онъ рекне: „Онима, кое люди убиваю добро е ухвати се у Бога, кон ће ихъ опетъ ускрсити; алъ теби мучителю ускрснуће неће бити на животъ!“ — После тога мучише и петого, а онъ погледавъ на мучителя рекне: Ты имашъ власть међу људма, и чинишъ што хоѣшъ; алъ немисли да е родъ нашъ одъ Бога оставленъ. Само чекај, видићешъ ты велику снагу његову, како ће онъ тебе и твоје потомство казнити!“ — И шести кадъ стаде умирати реко: Не варай се узалуд, мучителю! ер мы ово страдамо себе ради, што смо грѣшили Богу нашемъ; алъ ты немисли да си праведанъ, ер си почео противъ Бога борити се.

Дивна и спомена достойна матери гледаше у еданъ дан муку своихъ седамъ синова и триљаше благодушно ухвајући се на Господа. И свакога одъ њи отцинскимъ гласомъ световаше говорећи: Я самъ васъ синови мои родила, алъ вамъ духъ и

животъ нисамъ дала. Но твораць свѣта, кои е створио родъ човѣчи, вама ће духъ и животъ опетъ е' милостју дати; еръ вы сада сами себе презирете, зарадъ нѣговыхъ закона'!"

Антиохъ узме преда се наймлађега сына и стане му обѣжавати богатство и срећу, само да остави законъ. Кадъ онъ нехтѣде, а царъ дозове матеръ, и опомене е, да светуе сына свога да сачува свой животъ. А Мати подемъвауюћи се мучителю, рекне сыну своме: Сыне, смилуй се на мене, коя самъ те у утробѣ носила, коя самъ те три године мѣкомъ дошла, и е' тешкомъ мукомъ одрала, и небой се убице овога, но буди достојанъ твоѣ браће, и прими смртъ, да те я заедно съ твојомъ браћомъ, одъ Бога опетъ добиемъ!" А младићъ рекне мучителюма: „На кога вы чекате. Я неслунамъ цареве заповѣсти, но слунамъ заповѣсти закона, а ты безакониче и најскриванъ човѣче (Антиоше), негорди се дижући руку на слуге Божіе; еръ нећешъ избѣћи суда сведржителя и свомогућега Бога!" Тада се царъ разерди, и даде га јоштъ већимъ мукама мучити! И после своју сынава' сконча се и Мати.*

А безаконий Антиохъ после нѣкогъ времена врати се съ безчестіемъ изъ Персеје, и Богъ га казни болешћу, коју нитко немогаше излечити. Црви му кишше изъ тѣла, и одъ смрада и гноя неговогъ, јоштъ докъ е живъ быо, гиушаху се воиници негови.

И тако, онога, кои е мало пре мысліо, да допире до звѣзда' небесныхъ, нитко немогаше сяосити, збогъ смрада, и он се сконча у планини бѣдномъ смрћу.

52. Јуда Макавей.

(1 Макав. 2. и 8)

У време цара Антиоха живіо е у граду Модину у Јудеи свештеникъ Мататія, кои имађаше 5 сынава. И добу люди послани одъ цара на рекну Мататія: Ты си старѣшина у овомъ граду, и имашъ сынове и браћу. Сада дакле приступи ты првый, и учини што Царъ заповѣда, па ћешъ быти другъ царевъ, и

* Споменичовыхъ свѣтлыхъ мученика и матере њихове Соломоніе и учителя њиховогъ Елеазара, држи Св. православна Црква 1-ог Августа, и назива ихъ Макавейскимъ мученицима, зато што се њихово житіе у макавейскимъ књигама описано налази.

ты и сынови твои прослави́те се у сребру и влату и у многимъ даровима!“ Мататія одговори: „Ако и сви народи у царству слушаю цара, я и мои сынови повинемо се закону нашихъ отаца. Ние нама нужно да оставямо законъ и заповѣсти, а Боже ты намъ буди милостивъ!“ И побѣгне Мататія и сынови нѣгови у планину, и многи, кои тражаху суда и правде отиду за нѣима у пустыню. И сви кои любляху законъ дођу к нѣима. И побію люде безаконе, и уздрже законъ.

Кадъ се приближе дани Мататія да умре, рекне он своимъ сыновима: „Чеда моя ревнуйте закону, и подайте животъ вашъ за завѣтъ отаца нашихъ. Сетите се дѣла отаца нашихъ, која они учинише у своје добу, па ћете задобити велику славу и вѣчно име. Авраамъ се у искушенію показао вѣранъ, и то му се урачуна у правду: Јосифъ у својој нужди сахраніо е заповѣдъ Божию, на постаде Господи́нь надъ Египтомъ; Финеесъ праотацъ нашъ (сынъ Ароновъ) када ревноваше ревношћу, задобы завѣтъ вѣчитога свештенства; Илія ревноваше за законъ, и узетъ бы на небо; Ананія, Асарія и Мисаилъ вѣруюћи спасоше се одъ пламена; Даниилъ збогъ невинности свое избави се изъ уста лавовскихъ: И тако помишляйте одъ колѣна на колѣно, и видићете да они кои се у Бога ухваю, никада неће изнемоћи. И зато сынови мои небойте се и крѣпко стойте у закону, еръ у нѣму ћете се прославити. Доведите себи све кои се држе закона, и осветите муке народа вашегъ!“ И благослови ихъ и умре, и плакаше за нѣимъ савъ Израиль.

Јуда прозванный Макавей устане у мѣсто нѣга, и помагаху му сва браћа, и сви, кои се придружише отцу нѣговомъ, и онъ гоняше безаконике, и распространи славу народа свога. — Войвода Сирскій нападне на Израила с' великомъ силомъ. И изиђе му Јуда на суретъ с' маленомъ четомъ. И кадъ виде Израильтјани войску неприятельску, а они се уплаше и рекну Јуди: „Насъ е мало а малаксали смо одъ поста, како ћемо се моћи борити са овомъ силомъ множиномъ!“ Јуда одговори: „Лакше е побѣдити многе свагомъ малом. Ние у множини войника побѣда у рату, само кадъ е снага одъ неба. Ови долазе противъ насъ съ неваляломъ намѣромъ да намъ поотимаю жене и дѣцу и да насъ плячкаю. А мы се боримо за животъ нашъ и за наше законе. И зато ће ихъ самъ Господъ сакрушити предъ лицемъ нашимъ, а вы ихъ се небойте!“ И кадъ престане ово говорити, а онъ изненада нападне на Сиријане, и они се разбѣгну.

И кадъ чуе то Антиохъ, а онъ се разсерди, и сакупи сву снагу царства свѣга, па пређе преко рѣке Ефрата. — Израильтани гада говоряху еданъ другоме: „Устанимо да се сачувамо одъ истребленя, и боримо се за народъ и за светиню!“ — И оставе Иерусалимъ па оду у Масифу. И постише тай данъ, и распростреше кнѣиге закона Божіегъ, и донесоше ризе свѣтительске (првосвештеничке) и подигоше Назиреа,* и помолише се Богу и рекоше: „Ето поганици устадоше противъ насъ, да насъ раскидаю; ты знашъ, Господе ш а они противъ насъ смишляю. Како ћемо мы противетати предъ лицемъ вѣиховымъ, ако намъ ты непомогнешъ!“

И после тога Иуда постави войводе, тисуѣнике, сатнике, педесетнике и десетчаре. И рекоше нека сви иду кући кои видаю куће, кои се скоро оженише, кои засадише виноградъ и кои су боязљиви. И Иуда рекне: „Опашите се и будите юнаци, и будите готови сутра ударити на ове поганике, кои се сакупише противъ насъ да разтрзю насъ и светиню нашу; еръ болъ намъ е умрети у рату, него да гледамо очима зло нашихъ люди, и наше светинѣ!“ И побиеше непријателъ и узеше у плѣнъ сребро, злато и богатство. — И Иуда после тога рекне: „Ево су сатрвени наши непријателѣ, хайдемо дакле садъ да очистимо светиню и да ю обновимо!“ И изабере свештенике непорочне любителѣ закона Божіегъ, кои очисте светиню (храмъ Иерусалимскій) и освете ю. И у то време сазидаю Израильтани около Сиона велике стѣне и куле.

И царъ Антиохъ сакупи свое другове и велику войску, и изъ другихъ царства и са острова морскихъ дођу к' нѣму наймѣне войске, и пође на Иудею, са 120,000 пѣшака, 20,000 коняника, и имађаше 32 слона обучена за ратованъ, вузъ свакога слона бѣше по 1000 людій у оклопи и шлемови, и по 500 коняника, а на слоновима бѣху дрвене куле и у њима на свакоме слону по 32 юнака, и по еданъ Индіянацъ (црнацъ, Арапинъ), кои ихъ управљаше. — Кадъ виде юдеи, да царъ има тако велику силу, а они уступе натрагъ, и пусте непријателя у земљу.

И Иуда чуе за име Римљана да су велики юнаци, и да радо имаю све оне, кои се њима придруже. Како су они сва царства, коя имъ се противише, истребили и покорили, а с' друговима своима и с' оными кои се примире, чуваю дружбу. Кома хоће оное помажу, когъ хоће међу са цара надъ дру-

* Назиреи или Назореи были су Богу посвећени младићи.

Всѣмъ народима, а кога хоће онога мѣняю, и яко су се осилили, па при свемъ томъ ни еданъ одъ нѣхъ не меће на главу круну царску, нити се облачи у багреницу (царскій црвѣный огртачъ). И имаю великій савѣтъ гдѣ 320 савѣтника, свакій данъ вѣћаю о благу народа, и управу повѣраваю едномъ човѣку на годину дана, па га сви слушаю, и нема кодъ нѣхъ зависти ни распре. И избере Іуда два посланика, па ихъ пошлѣ у Римъ, да саставе дружбу, и да уреку помоћъ. И посланици отиду у Римъ, а то е врло великій путъ быо, и уђу у савѣтну палату (у вѣћницу) и рекну: „Іуда Макавей и браћа његова, и обштина Іудейска послаше насъ къ вама, да саставимо съ вама дружбу и мартъ, и да насъ упишете за своѣ суратнике и другове!“ И то бѣше повольо предъ римскимъ савѣтомъ, и савезъ овзй запишу Римляни за споменъ на штицама одъ туча.

И кадъ у одной битки погибе Іуда, плакаше за нѣмъ савъ Израиль, и сѣтоваху сви и говораху: „О како паде юнакъ, кои е избавио Израиль!“

После Іуде управляша надъ Іудеима найпре братъ му Јонатанъ, па онда другій братъ Симонъ, кои бѣше и Архиврей, и воиникъ и войсковођа Іудейскій, и онъ држаше се правде, помагаше сиромаше, а гоняше безаконике.

На четрдесть година пре рођеня Христовога престане влада Макавейскога племена, и Римляни освое Палестину, и продаду владу надъ Іудеомъ едноме Идомейцу.* Овога сынъ Иродъ великій зваше се царъ Іудейскій, али управо бѣше вазаль римскій. После Иродове смрти бы поделѣна юдейска земля међу његова три сына. Архелай добые Юдею и Самарію, али после 6 година буде сбаченъ, и држава му подпадне подъ римскогъ наместника. Иродъ Антипа (кои е дао главу Јоана крсти теля усѣкнути) добые Галилею и Пирею, а Филипъ постане егвр товластникъ на сѣверной страни землѣ Іорданске.

Коровъ и баштованъ.

(Една басна.)

О да славна ми цвећа — рекне коров — ружа нема плода, мала нема мириса, босялякъ никаква изгледа, а кринъ готово никакве бое.

А сви л' ти гледао, шта имаю? упита баштованъ.

Есан; мала има — струк, крин има лишѣа, а ружа има бодлѣ.

* Идумейци или Едомски сынови есу потомци Исавови, кои становяху южно одъ Јерусалима у Идумеи.

Опадалицо! — викне лютитъ баштованъ, пакъ га зграби
изчупа и напълъ изъ баште избащи.

Мува.

(Свршетакъ.)

Мува е една од најбезобразнии животиѣница, неможе е се човекъ доста набранити; налеѣе на свако ело особито на сладкише и неможе човекъ ела одъ нѣи доволно насакривати, свудъ наѣу и увуку се, пакъ укаляю. Незнашъ кадъ е несносния; ако седнешъ ести, одма се све ту етеку, пакъ она одудъ она одудъ налеѣе, и у ела и пиѣа пада и дави се; ако узмешъ читати илъ писати, а она по кнѣизи и писму брля; кадъ би у зору найслаѣе спавао, оне надигну зукомъ вику, да морашъ найслаѣи санъ прекинути; ако легнешъ обданъ да се одморишъ, а оне милеѣи по руку и ногу, по лицу носу и устма голицаю, да неможешъ подносити, особито юшъ кадъ си зноянъ; кадкадъ по коя подъ кошулю заѣе, пакъ милеѣи туда презне човека, ако се одма несети шта е; има гдекоя тако безобразна и югуница, да што е више терашъ, то све више налеѣе башъ као у пркосъ неки, и доведе човека башъ до срднѣ. Найнесносния е болеснику.

Са тога силногъ досаѣиваня люди су свакояка средства смислили, да е тераю, туку, трую и тамане. Неки отвараю прозоре и врата, пакъ ихъ марамомъ напълъ извнѣю, особито кадъ е ветаръ, а онда одма себе затворе и мракъ начине, у комъ се мува нерадо бави; али докъ се врата отворе, и оне су одма опетъ ту, особито ако естивни ствари по соби има. Ёдни ихъ туку тучкомъ илъ папучомъ, и тако ихъ се даде гомила утаманити, само што се тимъ сви дуварови укаляю, и многа стваръ разбие илъ подере. Неки праве лепакъ и намажу на пруѣе, на кое се муве залепе и лепршаюѣи гадно муче докъ немањкаю; само е опетъ то врло грдно гледати. Најболъ е ватати ихъ у чаше с' ракиом добро поклопљно дапчицомъ илъ коромъ леба на среди пробушено толико колико може мува уѣи, ал из нутра медом помазано, кои ихъ унутра умами а дува одъ ракие опие и свали. На више такови по соби намештени чаша гомила ихъ се сваки дан удави. Ёдни их трую различитимъ стварма: млекокомъ помешанимъ с' биберомъ, или мувоморскимъ папиромъ у аптекама купованимъ, ковгъ у танъириѣе водомъ ошкропљно и мало ошеѣерисано понамештаю; юшъ болъи е отров одъ квасие (изъ аптеке) кувано иверѣ у танъириѣе изложено, а има юшъ и други силовитни отрова, само што то ние саветно, ер отров

лако и на друге пређе, а што е најважније, од отрова умируће муве тако гдно све ствари по соби окаляю, да е болъ и трпѣти их, ил ма коим другим начином таманити, него тровати.

Изумлѣнѣ књигопечатнѣ.

(Црта изъ Исторіе.)

Књигопечатвѣ е зацело една одъ најважниѣ вештина, што су е људи изумети могли. Њомъ се отворила капиѣ, на коју се све науке а с њима све изображенѣ брзо по целом свету разпрострло. Одъ тада почеше све најлепше и најсветіе мисли, што ихъ најумниѣ люди имаше у савъ народъ улазити.

Пре овогъ изумлѣнѣ нѣ ни едне едине штампане књиге на свету било, него ко е књигу коју имати хтео, морао е сам себи преписати, или преписати дати, које су калуђери чинили. Такови рукомъ преписивани књига може се јошъ и данасъ по манастирскимъ библиотекама по која видети, и има гдекоја тако лепа, да се човекъ дивити мора и оној лепоти и чистоћи писма и оној великој стрпелѣвости; велика початна писма умели су за чудо лепо навезти и изшарати; гдекои су ихъ златомъ везли, а гдекои у њи лепе мале иконице уписали. На такovo преписиванѣ требало е силно времена и великогъ труда, пакъ зато су и биле књиге страота скупе. Една лепше преписана библиѣ безъ шара коштoвала е по 3 до 4 стотине форинти сребра; еданъ обично не Богъ зна како лепо преписанъ псалтиръ по 80 до 100 фор. ср. При томе морамо знати, да е то у оно доба страота велики новацъ био; онда е една обична надница само неколико крајцара износила; кое едну библию имати хтео, морао е по 12 до 15 год. дана непрестано радити, и све вoвце заштедити, да е купити може; а данасъ се може едномъ обичномъ надницомъ по 1 до 1 $\frac{1}{2}$ фор. ср. заслужити, а библиѣ за 2 ил 3 фр. купити, данасъ е дакле може и најпростиѣ раднѣ за два дана заслужити. Велики Царъ Константинъ (год. 325 после Хр:) дао е едаредъ 20 библиѣ о свомъ трошку преписати и христіанскимъ ихъ обштинама поклонити, и то е у она доба прави царски поклонъ био, не само вредношћу те свете књиге, него и скупоћомъ преписа. У пређашња времена а то е све до пре 400 год. трајало могли су дакле само цареви и најбогатѣи люди књига имати и читати, а сиромасѣи люди нису ихъ никако добити могли, да се изъ њи чему уче. Онда нису ни учитељи ни ђаци ни едне едине књижице, тога

свогъ најглавниег алата имати могли, нити е нико на ту скупоћу књига на њи и помишљати смео, зато су и стајале науке онако удо и жалостно.

Пре књигопечатњѣ изумеу люди резати на дрвету калупе за штампањѣ иконица, и изумеу црнило, да калупе те намажу, па на њи папиръ ил пергамент пригњѣче, где онај изрезанъ ликъ на папиру остане. С' почетка су били и калупи и скинуте иконе врло грубе, едва се разазнавало, какавъ е ликъ, пакъ су приморани били подъ ликове и име изрезати, да се зна, шта икона представља. Мало по мало ишло е све лепше, јасније и чистије, и онда су почели у те подписе не само по едине речи, него читаве стихове из св. Писма резати и тако год. 1420 дођу на ту мисао, да место иконе читаву плочу дрвета стиховима св. Писма изрежу, и то на папиръ скину, и пође врло добро. Тако се започела књигопечатња: само, ко е хтео читаву књигу печатати, морао е толико плоча дрвени имати, колико књига страна има, и морао е на свакој плочи писмо по писмо онако редом како у књизи стоје, и то на леву руку изрезано имати, пакъ онда ихъ са црниломъ намазати, и папир на њи притиснути. Тай е посо ишао страота споро. Резанъ е коштало силногъ труда и силногъ новца, а посо сила груб излазио, окром што се мекано дрво сваки час кварило. Али са тако изрезаним даскама могло се брзо више стотина књига наштампати, те тим постану књиге ефтиние. Тако е наштампао неки Лоренц Костер у Харлему у Холандии више различити књига, пак отуд доказују Холандезци, да е књигопечатња кодъ њи измишљана.

Онда дође Јованъ Гутенбергъ (рођенъ 1397 у Майнцу у Немачкој) на ту мисао, небили се могло штампанъ књига и другчие удесити, и пронађе, да нареже писмена сва уедно на едну плочу, него свако башка; и узме букове штапиће, (отуда име буквице, и букваръ, немачки бухштабен) све едне величине, изреже на сваком томъ комадићу озго на глави по едно писмо, пакъ дрвца та писмо по писмо почне уцеле речи слагати, као што се и данас слаже, и њи уедно везивати, и црнилом намазати пакъ тако штампати. Отуда се види, да е ово прави изумелац те толико по науку и изображенъ света важне вештине. Овимъ књигопечатњѣ начином то е Гутенберг добио, да е после одпечатане сваке стране у књизи мого одма сва та дрвца развезати и разложити, пакъ одма ихъ опетъ у нове речи слагати и е' њима сасвим други слогъ штампати, и тим књиге јошъ далеко већма поефтинише.

Гутенбергъ човекъ сиромѣ намеривши ту лепу и препознату радню своју у већемъ радити започети, а неимавши довољно капитала, врати се год. 1445 изъ Штрасбурга, где е ту своју радню започео у свое рођено место у Майнц, и сдружи се са некимъ богатимъ куњонциомъ Јованомъ Фустомъ, ил Фаустомъ, и предузеће то пође са свимъ лено за рукомъ. Али наскоро за тимъ себичви Фаустъ посвађа се и развије с Гутенбергомъ и узме некогъ вештог ливца Петра Шефера, кои е већ пре тог кодъ нѣга радио у посо. Тай Шефер предложи на место оногъ мучногъ резаня писмена на дрвету, да их од метала лив, и изуме смесу одъ олова и калая за словоливню; исти тай изуме одъ чађа и зейтина болъ и постојание црнило, и тимъ Гутенбергово измишлѣнѣ јошъ болъ изведе и дотера.

Прво веће дело, кое е изъ Гутенбергове књигопечатнѣ изашло било е латинска библија у три књиге издана и године 1456 довршена. Едан псалтир, кои се и данасъ у библиотеци у Штутгарду чува изашао е 1457. и тай е врло лепо штампанъ. После е Фауст са своимъ библијама по свету путовао и њи по 90 до 100 фр. продавао, и савъ се светъ дивно тој ефтиноћи; ал Фратри кои преписиванѣмъ библија силне новце заслуживаше, врло яко на то огорчени незнајући шта ће одъ пакости радити зађу по народу и стану казивати, да е Фауст са нечастивим у договору и сезви, и да су она црвена писмена што ихъ у нѣговимъ књигама има людскомъ крвљу штампана. Али узалудъ говораше. Штампарија се поче брзо разпростирати и люди Богу благодарише, да могоше књиге, кое ихъ слову божиємъ учаше и у своимъ сиромашнимъ колебама едну по едну набављати и читати.

Вештина ова штампарска, коя е тако важна по изображенѣ людско постала, дотеривана е после све лепше и лепше, и данасъ има штоампарски машина, кое водена пара тера исто као и оно пароплаве и паровозе, кое за еданъ сат 4000 табака, у Енглеской има ихъ, што 12,000 табака за еданъ сат наштампашаю, и отуда су изашле књиге данасъ тако ефтинѣ, да се и пр. цео нов завет на лепом просто ербском преводу, трошком енглескогъ библискогъ друштва у Лайнцигу врло лепо штампанъ и врло лепо везан за 36 крайцара добити може, кое пре 400 год. ња 200 ф. ср. коштвало, и за кое се морало онда по 6, и. 7 год. дана надницомъ радити, и све чувати, да се толико новца скуца, а данасъ нетреба ни толико сати рада, пакъ да га сваки кушти може.

Под уредништвомъ Ђ. Натошевића.

Епископска печатња у Новом Саду.